

Vasvirág

fekete-fehér magyar filmdráma,
90 perc, 1958

A Vasvirág Herskó János 1958-ban bemutatott lírai, impresszionista hangulatú filmdrámája, Gelléri Andor Endre novellái alapján.

A történet Óbudán játszódik a harmincas években. Pettersen István jószándékú, kiváló képmfestő, mégis munkanélküli és hajléktalan. Egy elhagyott telken összetákoltt nyomorúságos kunyhóban húzza meg magát,

s alkalmi munkákból tengeti életét. Megismerkedik és néhány boldog napot együtt tölt a viskóban a megárvult Verával, aki a helyi mosodában dolgozik, de arról álmodozik, hogy anyjához hasonlóan egyszer ő is táncosnő lesz. Főnöke, a gazdag Weiszhaupt úr már régen szemet vetett rá, s amikor a lány késve érkezik a munkában, megszarolja: vagy azonnali elbocsátja, vagy a lány hagyja, hogy a férfi gátlástalanul kikezdjen vele. Ruhát vásárol neki, éjszakai mulatóba viszi. A nyomortól rettegő Vera, választás elé kerül: a jólét és a pályán való esetleges elindulás az idős, gazdag úr oldalán, vagy a szerelem a nincstelen Pettersennel?

Alkotók:

Rendező: Herskó János
Alapmű: Gelléri Andor Endre
Forgatókönyvíró: Köllő Miklós
Dramaturg: Bíró Zsuzsa
Zene: Vincze Imre
Operatőr: Szécsényi Ferenc
Vágó: Kerényi Zoltán
Díszlettervező: Varga Mátyás
Gyártásvezető: Óvári Lajos

Szereplők:

Törőcsik Mari (Czink Vera)
Avar István (Pettersen István)
Várkonyi Zoltán (Weiszhaupt Jenő)
Illés Tibor (Róbertke)
Váradi Hédi (Emmike)
Dajka Margit (Racsákné)
Szabó Gyula (Motyó)
Pethes Sándor (Dr. Beck)
Szabó Ernő (Fischer)
Rajz János (Filipovics, a koldus)

Tizenhat éven aluliaknak nem ajánlott!

Alkotók

Herskó János

(Budapest, 1926. április 9. – Budapest, 2011. október 12.)
Kossuth- (2006) és kétszeres Balázs Béla-díjas (1961, 1964) magyar filmrendező, egyetemi tanár.

Szülei: Herskó Mózes József és Kaufmann Margit. Zsidó családban született, édesanyja a holokauszt áldozata lett. Filozófia, művészettörténet és esztétika témakörökben folytatott egyetemi tanulmányokat a Pázmány Péter Tudományegyetemen. 1945 után kezdett el filmezéssel foglalkozni. Tanult Gertler Viktor filmiskolájában és a Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1945–49 között. 1949-ben diplomázott, és ettől kezdve rövidfilmrendező volt. 1949–51 között a moszkvai Filmművészeti Főiskola

ösztöndíjasa és aspiránsa volt. Hazatérése után 1952–70 között tanított a főiskolán, melynek főigazgató-helyettese is volt. 1953-tól dolgozott játékfilmrendezőként. A Hunnia Filmstúdió vezetője lett a stúdió megalakulásától a váratlan külföldre távozásáig, ugyanis 1970-ben – az 1968-as európai események hatására – családotul (felesége: Herskó Anna) Svédországba emigrált. Stockholmban szintén egyetemi oktatóként dolgozott. 1994-től ismét a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára lett.

Gelléri Andor Endre

(Budapest, 1906. március 30. –
Wels, Ausztria, 1945. május 6–20. között)
magyar író, novellista.

Gelléri Andor Endre 1906. március 30-án született Budapesten, szegény munkáscsaládban. 1921-ben kimaradt a gimnáziumból, majd 1923–1926 között elvégezte a műszaki technikumot, fém- és vasipari szakmából végbizonyítványt szerzett. Utána sokféle munkával próbálkozott: volt géplakatos, gyári rajzoló, kelmefestő, ügynök, hivatalnok, gyermeknevelő s közben sokszor munkanélküli. Még tanulmányait folytatta, amikor első novelláit elküldte Az Est című lapnak, amelyben 1924-ben Mikes Lajos – a lap szerkesztője és nagy tehetségkutató – felfedezettjeként meg is jelent első írása, és szinte színre lépésétől fogva sikeres, sőt ünnepezt író lett.

1928–1929-ben Az Est tehetségpályázatán nyert ösztöndíjjal Olaszországban és Németországban járt. Móricz Zsigmond, Füst Milán pártolta, jeles kritikusok méltatták munkáit, a Nyugat leköszölte a Varázsló, segíts című novelláját.

1930-ban megírta egyetlen regényét, A nagymosodát. 1933-ban jelent meg első novelláskötete a Szomjas inasok, melyért Baumgarten-díjat kapott. 1935-ben Fürst Sándor és Sallai Imre kivégzésének emlékére szimbolikus novellát írt az Ukránok kivégzése címmel.

1941-től többször behívták munkaszolgálatra (Monor, Nagykáta, Aszód, Gyertyánliget, Jászberény), zsidó származása miatt folyamatos üldöztetésben élt a háború végéig.

Két munkaszolgálat közötti szabadsága alatt írta posztumusz megjelent önéletrajzát, melynek az Egy önérzet története címet adta, és amely csak 1957-ben jelenhetett meg.

1944-ben a németek elhurcolták, előbb az ausztriai mauthauseni, majd a guns kircheni koncentrációs táborba került. A tábor felszabadulását még megélte, ám legyengült szervezete nem bírta a további megpróbáltatásokat, és 1945. május közepén flekktífuszban meghalt a horschingi amerikai kórházban.

A novellában érte el írásművészete a legmagasabb szintet, a hétköznapi költészetét fedezte fel. Hősei a társadalom perifériáján élő kisemberek, szállítómunkások, munkanélküliek, csavargók, lumpenproletárok, akikkel mindennapos kapcsolatban állt.

Íróársainál élesebben látta meg a munkásélet tragédiáit; jóllehet nem volt forradalmár, társadalomkritikája forradalmian éles volt. A társadalmi problémák és baloldali beállítottsága ellenére a kor legtöbb irodalmi alakjától eltérően a kommunizmus által érintetlen marad, soha nem kötelezte el magát az irányzat mellett.

„A szegények országába dobott a sorsom, s itt fejlődött ki bennem a szociális látás. Legyőzhetetlen vágy élt bennem, hogy a körülöttem levő világot megörökítsem. A téglagyári árokban talált agyagból szobrokat gyúrtam, mindent, amit láttam, lerajzoltam.”

Az irodalom mellett aktívan sportolt, olyan szívóssággal, hogy gyöngye, betegségekre hajlamos testalkata ellenére kifejezetten jó diszkoszvető volt.

Vincze Imre

(Kocs, 1926. szeptember 26. – Budapest, 1969. május 3.)
magyar zeneszerző, Erkel Ferenc-díjas (1952, 1956)

Édesapja Vincze Imre Kocs község Református Elemi Népiskolájának a rektora volt, édesanyja is itt tanított. Középiskolai tanulmányait a tatai Piarista Gimnáziumban végezte, majd 1945-ben felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, Budapestre. Itt Szabó Ferenc növendékeként diplomázott 1951-ben.

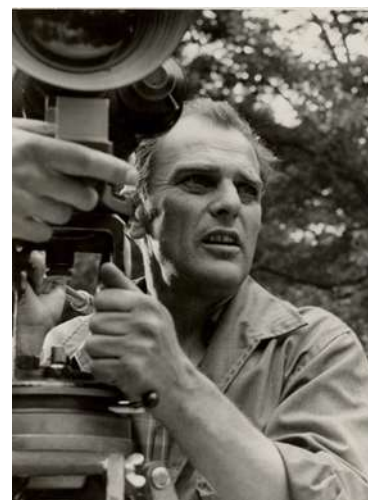
Lediplomázva, volt tanára mellett tanársegéd, majd tanár lett. Ezt követően haláláig főiskolai docensként a zeneszerzés tanszakot vezette. Súlyos betegségben, 42 évesen hunyt el Budapesten.

Életműve gerincét komolyzene, népdalfeldolgozások és a filmzenék alkották, de színpadi művet is komponált. A dodekafónia magyarországi meghonosítása a nevéhez fűződik.

Szécsényi Ferenc

(Sárszentmihály, 1922. március 23. – Budapest, 2014. május 15.)
Kossuth- és Balázs Béla-díjas magyar operatőr.

Szülei: Szécsényi Ferenc és Szabó Irén voltak. Szegény paraszti családban született. Kétéves korában veszítette el édesanyját, apját bevitték katonának, nagynénjéhez került. 1937-ben étel kihordó volt Budapesten, 1938-ban pedig nyomdai kisegítő lett. Apja Villányi bárónál dolgozott, aki a Magyar Filmiroda főrészvényese volt. Segítségével került 1939-ben a Filmirodához, ahol először segédlaboráns volt, később pedig asszisztens. A második világháború idején behívták katonának. A repülősofőrknél elvégzett egy 9 hónapos repülőfényképész tanfolyamot, majd 1944-ben a frontra került. 1945 februárjában került haza. Tanársegéd, 1946-ban pedig segédoperatőr lett. Eiben István, Hegyi Barnabás és több más operatőr mellett dolgozott. 1956-ban Fábri Zoltán megkérte, hogy legyen a következő filmjének a Hannibál tanár úr című filmnek az operatőre. Az 1956-os forradalom idején Bécsben és Prágában tartózkodott. Második filmje 1957-ben a Bolond április volt, majd az elkövetkező években olyan filmeknek volt az operatőre, mint a Hideg napok, a Két félidő a pokolban és az Egri csillagok. 1982-ben nyugdíjba vonult. 1997-ben volt utolsó operatőri munkája a Kovács András rendezésében készült Valahol

Magyarországon című játékfilmben. Utolsó dokumentumfilmje az 1997-ben készült In memoriam Gyöngyössi Imre volt. 2004-ben a 35. Magyar Filmszemlén a Magyar Mozgókép Mestere díjat kapta.

Köllő Miklós

(Gyergyócsomafalva, 1928. június 28. –)

magyar dramaturg, stúdióvezető, producer, forgatókönyvíró,
színész.

1948-1953 között a Leningrádi Állami Egyetem filológia szakán tanult. 1953-1955 között a Szabad Nép kulturális rovatának munkatársa volt. 1955-1957 között a Mafilmnél, 1957-ben pedig az Élet és Irodalomnál dolgozott. 1957-1959 között ismét a Mafilm lett a munkahelye. 1959-1965 között forgatókönyvíró volt. 1965-1972 között a Hunnia Stúdió fődramaturgja, 1976-1987 között vezetője volt.

Szereplők

Törőcsik Mari

(Pély, 1935. november 23. –

Szombathely, 2021. április 16.)

a Nemzet Színésze és a Nemzet Művésze
címmel kitüntetett, Kossuth Nagydíjas,
háromszoros Kossuth-, kétszeres Jászai Mari-
és Balázs Béla-díjas színművésznő, érdemes
és kiváló művész. A Halhatatlanok
Társulatának örökös tagja.

Törőcsik Mari a magyar kulturális élet legtöbbet
díjazott művésze volt. Azon kevesek egyike, akik díjat

nyertek a cannes-i fesztiválon is. 2017-ben a Forbes őt választotta a 4. legbefolyásosabb magyar nőnek a kultúrában.

1935. november 23.-án a Heves megyei Pélyen született Törőcsik Marián. Van egy húga Melinda. Szülei pedagógusok voltak. Édesanyja már 6 évesen elvitte az iskolába, mert nagyon unatkozott otthon. Édesapja volt az iskolaigazgató Pélyen. Édesanyját Jucóka nének hívták a faluban. Nagypja apró mozijában a filmeket nézve arról ábrándozott, hogy jön majd egy híres színész és felfedezi.

Egerben az angolkisasszonyoknál tanult, majd előfelvételt nyert a békéstarhosi zenei gimnáziumba, de mégis egy pesti közgazdasági gimnáziumba iratkozott be és itt érettségizett.

1954-1958 között a Színház- és Filmművészeti Főiskola operett szakának növendéke volt. A Törőcsik Mariann nevet használta, amikor filmezni kezdett, Fábri Zoltán javaslata után.

1955-ben első filmje a Körhinta volt Soós Imrével. 20 éves, amikor bemutatták a Körhintát, Fábry Zoltán filmjét Párizsban. A premieren Jean Cocteau kezét csókolt neki.

Diploma után a Nemzeti Színházba szerződik akkor, amikor mindenki kötelezően vidéken kezdett. 1958 és 1979 között játszott a budapesti Nemzeti Színházban.

Első házassága adminisztratív funkciójú volt, mindössze három hétig tartott. Második férje Bodrogi Gyula volt. 1956-ban házasodtak össze. Voith Ágival is, sőt a mostani párjával, Angélával is barátságban van. Tordy Gézát is a férjei közé számolta, mert három évig együtt éltek. 1973-ban Velembe költözött férjével, Maár Gyulával, akivel 1971-től forgattak közös filmeket. 1973-ban született meg lányuk Terézia, majd örökbe fogadtak egy hatéves, Son nevű vietnami kisfiút is egy hanoi árvaházból.

1979 és 1980 között a győri Kisfaludy Színház művészeti vezetője. Ezután 1980 és 1990 között a Mafilm színtársulatának, majd 1990-1993-ig a szolnoki Szigligeti Színháznak volt a tagja. 1989 és 1992 között a Magyar Színészkamara elnöke volt.

1993-1994-ben ő volt a Thália Színház igazgatója. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán docensként tanított. 2002 óta újra a Nemzeti Színház tagja lett. 2005-ben Pély község Díszpolgára lett.

2008. október 14-én váratlanul összeomlott a vérkeringése, és kómába esett, majdnem meghalt, napokig küzdöttek az életéért. Az orvosok szerint csodával határos módon élte túl és szinte régi formájában tért vissza a színpadra és a vászonra. Noha betegsége óta a keze nem volt az igazi, a színész nő töretlenül színpadon állt és élvezte, hogy a közönség még mindig szeretettel, rajongással hálálja meg az alakításait. Egy évvel a szívleállás után már premierje volt.

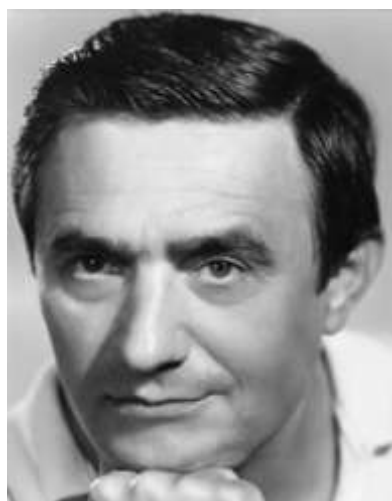
2013. december végén elhunyt a férje. Maár Gyula 79 évesen hagyta itt feleségét. Akkor azt nyilatkozta, hogy többet nem nyilatkozik.

2014-ben csak kisebb szerepeket vállalt, de a moszkvai Viktor Ryzakov arra kérte, hogy Gorkij Éjjeli menedékhely című darabban játssza el a vándort, Lukát. 2015 szeptemberében kivizsgálásra ment a kórházba, de súlyos bronchitis miatt befektették pár napra.

2016-ban került a boltokba Törőcsik Mari címmel egy beszélgetőkönyv. Az interjúk egy része Budapesten, többsége a színész nő velemi házában készült. 2017 év elején újra kórházba szállították, majd a szombathelyi kórház intenzív terápiás osztályán ápolták.

2019-ben Törőcsik Mari munkássága előtt tisztelegve avatták fel a harmadik csillagot az Eger Sikeréért Egyesület alapította Egri Csillagok Sétányon.

Hosszantartó betegség után 2021. április 16-án a hajnali órákban elhunyt.

Avar István

(egyes források szerint Vizberger, más források szerint

Ginsberger vezetéknevvel született)

(Egercsehi, 1931. március 20. – Budapest, 2014. szeptember 13.)

a Nemzet Színésze címmel kitüntetett Kossuth és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész, országgyűlési képviselő.

Bányászcsaládból származott, nagyapja és édesapja is bányászok voltak. Édesapja a Dorogi Szénbányánál vállalt munkát, így családotól Dorogra költöztek. A háború borzalmait is ott élték át, édesapját behívták munkaszolgálatra, így ő lépett elő családfenntartónak. Szüleitől katolikus

neveltetést kapott.

A második világháború után négy évig bányásként dolgozott szülőfalujában. Kezdetben pap akart lenni, de rokonai és barátai biztatására 1949-ben beiratkozott a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, gyakornoki két évét a Nemzeti Színházban töltötte. 1954-ben szerzett diplomát, s hamarosan leszerződött a Pécsi Nemzeti Színházhoz (eleinte Ginsberger István néven). Itt prózában, tragédiákban és vígjátékokban játszott.

1958-ban Major Tamás hívta a Nemzeti Színházba, 1959-ben pedig a Petőfi Színházba csábították, azonban még Pécsen maradt. Attól félve, hogy a fővárosban nem kapna jelentős szerepeket.

1960-ban Ádám Ottó hívására a Madách Színházhoz szerződött, melynek hat évig tagja. 1966 és 1985 között a Nemzeti Színház, majd 1985-től 1993-as nyugdíjazásáig ismét a Madách Színház társulataiban játszik, ezt követően pedig a Pesti Magyar Színház előadásaiban lépett fel.

A Színház- és Filmművészeti Főiskola színpadi beszédtanára, 1987–88-ban egyetemi tanár, 1991-ig tanszékvezető volt. 2001-ben Sinkovits Imre halála után a nemzet színészei közé választották.

Utoljára 2012-ben a Pesti Színházban vendégként, Molnár Ferenc: Egy, kettő, három című darabjában lépett színre.

Romló egészségi állapota nem engedhette meg, hogy visszatérjen a színpadra. Korábban kétszer volt szívroham, kapott gyomorvérzést, átesett szív- és gyomorműtéten is. 2014. szeptember 13-án családja körében hunyt el.

Várkonyi Zoltán

(Budapest, 1912. május 13. – Budapest, 1979. április 10.)

kétszeres Kossuth-díjas magyar színész, filmrendező,
színházigazgató, érdemes és kiváló művész.

Színész, rendező, a huszadik századi magyar színház- és filmművészet kiemelkedő alakja. 1949-től tanított a Színművészeti Akadémián, 1972-től haláláig az intézet rektora volt, számos kiváló magyar színész tanult tőle. 1962-ben szerződött a Vígszínházhoz, nyolc évig töltötte be az igazgatói posztot.

Olyan történelmi magyar filmeket rendezett, mint A kőszívű ember fiai, az Egy magyar nábob, a Kárpáthy Zoltán, az Egri csillagok, vagy a Fekete gyémántok. Két alkalommal kapott Kossuth-díjat, érdemes és kiváló művész volt.

Kétszer nősült, második felesége Szemere Vera színésznő volt, fia Várkonyi

Gábor rendező.

Váradai Hédi

(Újpest, 1929. szeptember 22. – Budapest, 1987. április 11.)

Kossuth- és Jászai Mari-díjas magyar színésznő, érdemes és kiváló
művész.

Szülei az Újpesti Munkásotthonban ismerkedtek meg egymással, ahová sok évvel később ő is el-ellátogatott egy-egy előadásukra. Két testvére volt, akikkel együtt nézte a műkedvelő szülők színielőadásait, példájuk indította el a színészi pályán.

Rózsahegy Kálmán színiiskolája után 18 évesen elsőre bejutott a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. Az induló osztályban olyan művészekkel került össze, mint Szemes Mari, Psota Irén, Berek Kati, Horváth Teri, Soós Imre, akikkel együtt is lakott a Horváth Árpád Színész-kollégiumban. Legkedvesebb tanára Gellért Endre és Ónody Márta volt.

A Színművészeti Főiskola után, 1952-ben, a Madách Színházban kezdett dolgozni, majd 1964-től haláláig a Nemzeti Színház színésze volt. Az ott eltöltött 23 éve alatt azonban voltak olyan évadok, amikor nem kapott szerepet. Azokban az években önálló gyermekműsort állított össze, és ezzel valamint előadóestjeivel járta az országot, „haknizott”, illetve a Józsefvárosi Színházban vendéggként szerepelt.

Átütő egyéniségével, mélyen megragadó játéktílusával drámai és vígjátéki szerepeket is kiválóan interpretált. Főszereplője volt Darvas Iván és Bodrogi Gyula társaságában a József Attila Színházban emlékezetes sikert aratott, Imádok férjhez menni című darabnak. Ebben a darabban ő énekelte először az Engem nem lehet elfelejteni című későbbi nagy slágert.

Országos népszerűségét erősítették szinkron alakításai. Kálmán Györggyel ők kölcsönözték hangjukat a Casablanca főszereplőinek.

Hosszú ideig volt Bessenyei Ferenc élettársa. 1951-ben ismerkedtek meg, házasságuk hivatalosan 1961. szeptember 8-tól 1963. március 4-ig tartott, amikor is kapcsolatuk válással végződött. Gánt községben parasztházat vásárolt, ahol szabadidejét töltötte.

Hosszú, súlyos betegségben hunyt el, nem engedte meg az életmentő műtét elvégzését.

Dajka Margit

(Nagyvárad, 1907. október 13. – Budapest, 1986. május 24.)
Kossuth-díjas magyar színművésznő, érdekes és kiváló művész.

Dajka Margit 1907. október 13-án született Nagyváradon. Édesanyja, Elek Veronika, édesapja pedig Dajka János, aki a Nagyvárad Színház balettmestere volt. Sokan voltak testvérek, ő volt a legkisebb. A 13 gyermeket az édesanya nevelte fel, a családfőt alig látták. Már 7 évesen az utcán árult újságot. Esténként apjára hivatkozva belógott az előadásokra és nézte a színpadon zajló eseményeket.

1916-ban 9 évesen szerepelt először színpadon. 15 évesen már a Nagyvárad Színház tagja lett. Hetényi Dömény Elemér rendező színiiskolájában tanulta a színészetet. Később Kolozsvárról Miskolcra kerül, ahol megismerkedett későbbi színész férjével. Kovács Károly és Dajka Margit sokáig egy színházban játszottak. Házasságot csak 1929. augusztus közepén kötöttek.

Magyarországon először 1927-ben vendégszerepelt Hódmezővásárhelyen. 1929-ben pedig leszerződötték a Vígszínházhoz a házaspárt, majd Szegeden és Miskolcon is kapott szerepeket.

Kamerák elé először 1932-ben állt, a "Piri minden tud" című filmben. 1933-tól nem szerződött állandó társulathoz, csak szerepeket vállalt. Játszott a Kamaraszínházban, a Magyar, az Andrassy úti, a Művész és a Vígszínházban, a Madách Színházban, az Új Magyar, az Erzsébetvárosi és a Vidám Színházban. A háború utáni években a Víg, a Medgyaszay, a Művész és az Operett Színházban lépett fel rendszeresen. 1940-ben már édesanyja is náluk lakott. A házasságuk vége felé járt. 1940-ben összeköltözött Kolczonay Ervin filmproducerrel. Kolczonay a háború után Párizsba menekült, Dajka 1945 nyarán édesanyjával a Lovag utcában bérelt egy kis lakást. 1945-ig tizenhét filmet forgatott. 1948-ban lett a Madách Színház tagja. Az ötvenes években egyik kollégájával, Bakay Lajossal élt együtt.

A háború alatt Ukrajnában ismerkedett meg Lajtós Árpáddal, amikor katonák előtt szerepeltek. Már ott megkérte a kezét, de azt válaszolta "hogya nem alkalmas, de ha Budapesten jár, keresse meg". 1956-ban Lajtós a börtönből szabadulva (konceptió per miatt) egyenest hozzá sietett. Margit közölte vele, hogy az időpont megint alkalmatlan, ugyanis este előadása van, de ha holnapra is érvényes az ajánlat, akkor szíves-örömmel hozzámenne. Másnap összeházasodtak.

1957-ben átszerződött a Petőfi, illetve Jókai Színházba. 1963-1967-ig, nyugdíjba vonulásáig a jogutód Thália volt az anyaszínháza.

1972-ben a Feketemacska című filmben való alakításáért Oscar díjra is jelölték. Élete utolsó éveiben 1981-től Nemes Nagy Ágnes Bors néniyeként szórakoztatta a gyerekeket.

A hetvenes évek elején egészségi állapota romlani kezdett. Tüdőrákot állapítottak meg nála. 1986 májusára áttéteket mutattak ki. A kórházban férje reggeltől estig folyamatosan vele van. Látogatót nem fogad, egyedül Ruttkai Évának engedte meg, hogy meglátogassa.

1986. május 25-én hunyt el. Férje miután értesült Margit haláláról, még aznap öngyilkos lett, megmérgezte magát.

Szabó Gyula

(Kunszentmárton, 1930. július 15. –
Budapest, 2014. április 4.)

a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas magyar színművész, érdekes és kiváló művész.

1950 és 1954 között járt a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. 1954 és 1993 között Budapesten a Petőfi Színház, a Jókai Színház, a

Thália Színház és az Arizona Színház színésze, 1993-tól 1996-ig a Művész Színházé. 1996-tól a székesfehérvári Vörösmarty Színházban játszik. 1979-től a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára, egyetemi docense. 1953-ban kezdett el filmezni. Legemlékezetesebb és legnépszerűbb alakítása az országot járó, az ártatlanokat a labancokkal szemben megvédő Buga Jakab szerepe volt az 1963-ban bemutatott tizenhárom részes tévésorozatban, A Tenkes kapitányában, illetve annak 1965-ös moziváltozatában, amelyben a főhős, a Zenthe Ferenc által megformált Eke Máté hűséges társát játszotta el. Az idősebb nézők máig gyakran azonosítják őt Buga Jakab figurájával, amit a privát életben is többször megtapasztalt már.

Szinkronszínészként is dolgozott, a közönség – többek közt – a Magyar népmesék rajzfilmsorozat narrátora és Peter Falk magyar hangjaként is ismerheti.

2006. február 7-én választották a Nemzet Színészevé Agárdy Gábor helyére.

2008. december 12-én kisebb agyvérzést kapott és tíz napig feküdt kórházban. 2009. október 11-én agyhártyagyulladás szállították kórházba, ahol az intenzív osztályra került. Akkor még felépült, de 2014. április 4-én a betegség legyőzte.

Temetése 2014. április 16-án a Farkasréti temető művészparcellájában volt.

Pethes Sándor

(Kassa, 1899. május 28. – Budapest, 1981. június 29.)
magyar színész, érdemes és kiváló művész.

Édesapja, Pethes Imre az első magyar Cyrano és az egyik leghíresebb Shakespeare-színész, édesanyja pedig sikeres primadonna volt.

Habár már 1916-tól az Apolló Kabaréban játszott, a Színművészeti Főiskolát csak 1920-ban végezte el. Rövid ideig (1921-1922 között) a Renaissance, majd 1922-től 1949-ig a Nemzeti Színház tagja volt. Fellépett a Fővárosi Nyári Színkörben (1920-ban), az újpesti Blaha Lujza Színházban (1922-ben), a Sziget Színpadon és a Városi Színházban (1924-ben), a Fővárosi Operettszínházban (1927-ben és 1934-ben), a Kamara Színházban (1932-ben). Sok kabaréban játszott, sokszor Dénes Györggyel együtt: a Pódiumon (1921-ben), a Pesti

Kabaréban (1923-ban), a Békeffi Kabaréban (1924-ben), az Andrássy úti Színházban (1924-ben, 1927-ben és 1932-ben), a Terézkörúti Színpadon (1926-ban és 1928-ban), a New York Kabaréban (1930-ban), a Komikusokban (1931-ben), a Pódium Kabaréban (1936-ban és 1945 és 1948 között).

1949-től 1954-ig az Ifjúsági Színház, 1955 és 1956 között a Petőfi és Jókai Színház, 1957–1959 között A Magyar Néphadsereg Színház, 1960-tól haláláig, 1981-ig pedig a Vígszínház tagja volt. Sok filmben kapott szerepet, vígjátékokban és drámákban egyaránt játszott. 1949 és 1950 között a Színiakadémián színészmesterséget tanított. 1954-ben érdemes művész, 1974-ben pedig kiváló művész díjat kapott.

1981. június 29-én Budapesten halt meg. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.

Szabó Ernő

(Kassa, 1900. június 30. – Budapest, 1966. február 10.)
érdemes- és kiváló színművész.

Többgenerációs színészcsaládból származott. Édesanyja, Szelényi Ilona (Polgár Ilona), Szelényi Emília erdélyi színésznő és Polgár Sándor rendező leánya. Szelényi Emília mindkét szülője (Szelényi Károly, Rácz Mária) színész. Édesapja, Szabó Pál, marosvásárhelyi színész feleségül vette édesanyját, de még az ő születése előtt elhagyta. Ernőt kezdetben az apa családja vette magához. 1902-ben megszületett édesanyja második gyermeke is, Szelényi Lili, aki később Neményi Lili néven ismert színésznővé vált.

Apai rokonai csak rövid ideig nevelték. Ezután árvaházba került, és itt maradt

11 éves koráig. Ekkor nagybátyjához került Hajdúböszörménybe. Ezután anyai nagyanyja, Szelényi Emília vette magához, féltestvérével együtt. Kezdetben Debrecenben éltek, majd nagyanyja Nagykárolyban vásárolt házat. Itt laktak 1921-ig.

Édesanyja feleségül ment Neményi Lipót Lászlóhoz, aki egyébként 1908-ban megnyitotta a nagykárolyi színházat. Itt kezdte Szabó Ernő színészi pályafutását (1917–1921). Kezdetben táncos komikus, később buffói szerepeket is vállalt.

1921 és 1935 között vándortársulatokban lépett fel. 1935 és 1937 között a Pécsi Nemzeti Színház tagjaként működött. 1937 és 1939 közt Horváth Árpád debreceni társulatának tagja, és a színház rendezője. 1939 és 1940 közt Erdélyi Mihály budapesti társulatának tagja, közben fellépett a Royal Revü Varietében is.

1940-től Nagyváradon játszott. Erdély visszacsatolásakor ott maradt, majd megkapta a román állampolgárságot. 1946-ban a marosvásárhelyi Székely Színház egyik alapító tagja lett. 1946–1955 között a marosvásárhelyi Székely Színház vezető művésze és későbbiekben rendezője is. Ezen időszakban ő rendezte a bemutatott darabok nagy részét Tompa Miklóssal, Kovács Györggyel, Delly Ferencsel. Ez az ún. „nagy rendezői négyes” állami kitüntetésben is részesült, és maga Szabó Ernő Érdemes Művész kitüntetést kapott. Idővel a Színművészeti Intézet tanárává nevezték ki Marosvásárhelyen.

15 esztendőnyi távollét után, 1955-ben hazatért. Magyar állampolgárságért folyamodott, majd 1956 tavaszán-nyarán forgatni kezdett. Első két filmje mindjárt meghatározó jelentőségű. A Tanár úr kéremben antikváriust alakított. A Fábri Zoltán rendezte Hannibál tanár úr című filmben Nyúl Béla alakítása a magyar filmtörténet kimagasló alkotásává tette a filmet, Szabó Ernő megrendítő és szívszorító játékaival.

Kezdetben a Néphadsereg Színházában kapott szerepeket, majd tagja is lett a régi Vígszínház akkor e néven ismert társulatának. Később az Operett Színházban játszott, de egyre kevésbé volt elégedett epizódjellegű szerepeivel. A továbbiakban visszatért a Vígszínházhoz. Utoljára, nyugdíjba menetele előtt nem sokkal a József Attila Színházban szerepelt, nyugdíjaztatását is itt kérte 1964-ben.

1959-től haláláig A Szabó család folytatásos rádiójáték névadó főszerepét játszotta hetente Gobbi Hilda oldalán.

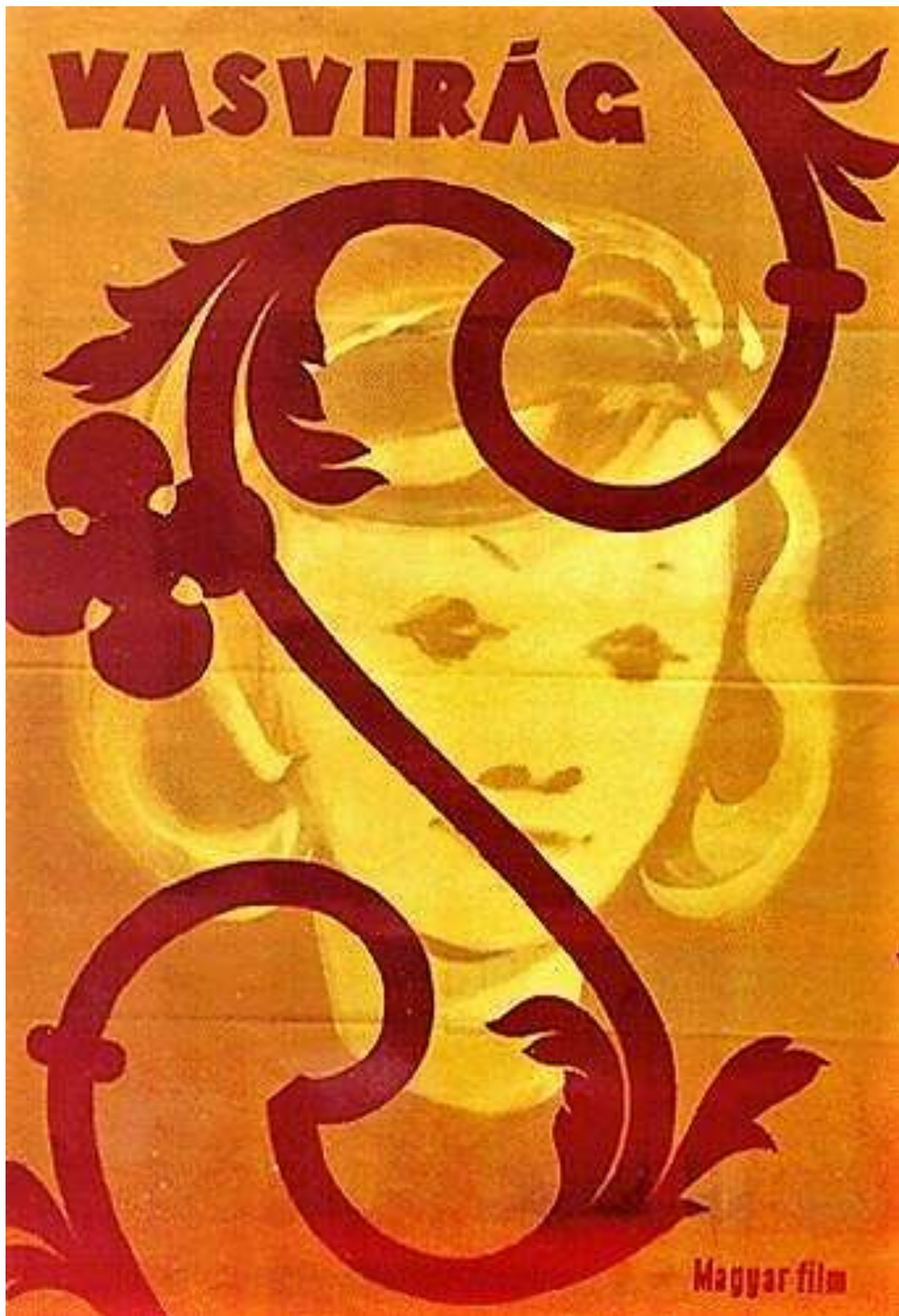
Rajz János

(Budapest, 1907. febr. 13. – Budapest, 1981. júl. 20.)
színész, Jászai-díjas (1957), Kossuth-díjas (1958), érdemes
művész (1965), kiváló művész (1973).

Szülei és nagyszülei is színészek voltak, ő maga pályáját 17 éves korában kezdte Debrecenben, majd a szegedi, illetve a pécsi színtársulatnak lett a tagja. Három éven át artistaként működött, ezután rövid időre a Király Színház szerződtette. Visszatérve vidékre, több színtársulatnál játszott, s a legjobb vidéki táncoskomikusnak ismerték. 1944-45-ben a debreceni, 1945-1951 között a szegedi színház tagja volt. Ezután egy évadra a Fővárosi Vígszínház szerződtette, 1952-től pedig a Nemzeti Színház. Itt kitűnő jellemszínészként mutatkozott be, epizód szerepekben póztalan humorával, közvetlen egyszerűségével

és a jellemzés árnyaltságával tűnt ki. A rádió évtizedeken át folyamatosan játszódó Szabó család c. adásában, Szabó Ernő halála után sokáig az ő hangján szólalt meg Szabó bácsi. Bár filmekben csak 1953-tól szerepelt, 86 játékfilmben, rövidfilmben és tévéfilmben vállalt szerepet. Legnagyobb filmsikere a Dollárpapa volt. Emlékére Rajz János-díjat alapítottak (1976).

A film plakátja

Érdekességek, kulisszatitkok

Miről szól?

Óbudai szerelmesfilm Pettersenről, a munkanélküli kelmefestőről (Avar István) és Veráról, a fiatal, hetyke mosodáslányról (Törőcsik Mari). Pettersen egy külkerületi foghíjtelken éldegél. Munkát keres, de Verát találja helyette, akivel éjszakákat beszélget át a viskójában. Verára azonban a munkaadója is felfigyel, és a lánynak választania kell a biztos élet, és a tiszta, de szegénységben töltött szerelem között.

Mitől különleges?

„A legszebb unalmas magyar film” – írta a Vasvirág premierjéről az Élet és Irodalom kritikusa. Annyiban igaz a volt, hogy Herskó János filmje valóban lírai szépségű, de unalmasnak csak annyiban unalmas, hogy nincs benne mondvacsinált melodráma. Herskó már félszáz évvel a Mielőtt felkel a nap-trilógia előtt rájött, milyen izgalmas figyelni, ahogy két fiatal átbeszélget egy éjszakát, miközben felszikkrik közöttük a szerelem. A Vasvirágban lobog a szolidaritás azok iránt, akik a margón élnek; szerelmi tragédiája abból a kényszerpályából fakad, amiről a munka nélkül tengődők akarataik ellenére se tudnak elszakadni. Becsület és karrier, szerelem és megélhetés között kell választaniuk, és ezek a szexuális alkukkal szegélyezett döntések a „metoo” fényében különösen aktuálissá teszik a filmet.

A Vasvirág korához képest nyíltan beszél a szexualitásról, és arról, hogyan él vissza a mindenkori főnök a hatalmával, de ez annak is köszönhető, hogy visszahelyezték történetét az ötvenesből a harmincas évekbe, így a szocialista cenzúra nem vette magára az utalásokat. Pedig vehette volna, mert a Vasvirág univerzális, mindig és mindenhol érvényes történet – és szívszorítóan szép a mai napig.

Hogyan készült?

Herskó János a magyar film megkerülhetetlen szervezője, producere és rendezője volt. Alapításától kezdve vezette a Hunnia Stúdiót, több rendezőgeneráció indulását egyengette. Az első igazi magyar producer, aki aktívan, ötletekkel segítette a nála készülő filmeket, a tizedes meg a többiek például az ő javaslatára lett tematikus partizánfilmből kesernyés vígjáték. 1970-ben Svédországba disszidált, ezután filmjeit – a Vasvirág kivételével – a hivatalos szervek háttérbe tolták. A Vasvirág Herskó második filmje, amit már a negyvenes években le akart forgatni, de elkészítését csak azután engedélyezték, hogy megrendezett egy metróépítésről szóló termelési filmet (A város alatt, 1953). Herskó talán legkifinomultabb művében Gelléri Andor Endre három novelláját fűzte össze, a főszerepekre pedig a frissen végzett Avar Istvánt és Törőcsik Marit választotta. Utóbbiról sokan próbálták lebeszélni, mondván a Körhinta után a komor parasztlányt fogják belelátani a nézők, és nem a vidám, táncos lábú Verát. Herskó nem hallgatott rájuk, és a fő kételyt is eloszlatta, miszerint Törőcsiknek „nem elég jó a lába”, hogy táncosnót játsszon: a casting abból állt, hogy felhúzatva vele a szoknyáját.

Hol a helye a (magyar) filmtörténetben?

A Vasvirág két évvel az '56-os forradalom leverése után került mozikba. A cenzúrán könnyen átsiklott, noha a szegénység kényszerpályájáról leszakadni képtelen hőseivel egy egész nemzet tudott azonosulni – talán ezért is válhatott hamar kultuszfilmmé. A Vasvirág színészi, rendezői és operatőri bravúr, a francia lírai realizmus méltó örököse. Külföldön is sikerrel vetítették, a cannes-i filmfesztiválon ünnepelte a kritika, a nemzetközi filmszakma a Körhinta után újfent beleszeretett Törőcsik Mariba.

Egy emlékezetes jelenet

Az ötvenes években Vaságnak becézték a Vasvirágot a korban forradalminak számító ágyjelenetei miatt, pedig mai szemmel semmi tabutörő nincs ezekben az éjszakai szerelmeskedésekben. Meghitt intimitás, szerelmes évődés, leheletfinom költőiség annál több.

Egy másik drámai jelenet

A film 45. percében az italbolt előtt megáll egy kocsin koporsót húzó ember és egy özvegyasszony. A hajléktalan koldus csak ennyit kérdez az összetört asszonytól: - Spanyol? Az asszony sírva bólint.

Spanyolnátha – világjárvány

A spanyolnátha a történelem egyik legnagyobb világjárványa volt, amit az influenza A nevű vírusa okozott 1918–19-ben, és ami a Föld teljes lakosságának mintegy 3-5 százalékát elpusztította. Már 1918-ban több áldozatot követelt, mint az egész első világháború. A járvány 1918 októberében és novemberében tetőzött, majd decembertől kezdve egyre kevesebb áldozatot követelt. A két évben mintegy 21 millió, más becslések szerint 27-50 millió áldozatot követelt a világon, de akár 17 millióan is meghalhattak a járványban csak Indiában, és orvosi statisztikusok szerint Európában több mint kétmillióan haltak bele.

A betegségről az első világháborúban hadban álló országok közvéleménye a semleges Spanyolország sajtójában megjelent híradásokat átvevő európai újságok írásaiból szerzett tudomást, így a pandémia spanyolnátha neve innen ered. A vírus nem tűnt el hirtelen 1919 után; még az 1920-as években is jelentkezett, belesimulva a szezonális influenzába.

1933-ban sikerült bizonyítani, hogy tényleg influenzavírusokról volt szó.

Vasvirág, mint szimbólum

A **vasvirág** (latinul *Xeranthemum annuum*) az **örökkévalóság és a halhatatlanság szimbóluma**. Az ékes vasvirág kb. 20-50 cm magas, elágazó, lágyszárú faj. Levelei jellegzetesen hosszúkás, lándzsaszerűek, színük ezüstös-szürkés. A vasvirág nyári hónapokban, júniustól egészen szeptemberig nyílik, ilyenkor az állományai rózsaszínes-lilás virágmezőként gyönyörködtek az arra járókat. Magyar nevét onnan kapta, hogy kiszárítva fémes csillogásúak lesznek a szirmai.

Információk a film elemzéséhez

Herskó János változatos stílusú életművének bizonyára legszebb, megejtően lírai darabja a **Vasvirág**. A rendező **Gelléri Andor Endre** harmincas években kibontakozó „tündéri realizmusához” (Kosztolányi jelzője) egy korabeli filmstílust, a francia lírai realizmust társítja.

Herskó ebben a filmben ritka, Huszárik jóval későbbi Szindbádjához hasonló adaptációs technikát alkalmaz: **A nagymosoda című regény mellett több Gelléri-novella motívumát is felhasználja** (A vén Panna tükre, Jamaica rum, Filipovics és a gigász, Ház a telepen, A szállítóknál, Vera naplója), ezekből viszont egységes, összefüggő narratívát alakít ki. Az ugyanebben az évben készült Fábri-filmmel, az Édes Annával pedig az rokonítja (Törőcsik Mari kiváló alakítása mellett), hogy szintén elkerüli a történetben rejlő osztályharcos értelmezés lehetőségét. A munkanélküli, hajléktalan férfi és a végül főnöke kitarthatójává züllő szegény lány melodramai történetének így csupán **a háttérben jelenik meg az 1930-as évek nyomorúságos és igazságtalan társadalma**. A direkt politikai motívumok hiányának és a költői képekhez társított erős műfajiságnak köszönhetően a történet örök érvényűen fogalmazza meg az emberi kiszolgáltatottság drámáját.

Gelléri Andor Endre (1906–1945) a Nyugat második nemzedékének novellistája volt: Zelk Zoltán szerint „Mikes, Móricz, Kosztolányi, Füst legkedvesebb fia”. Gimnáziumi tanulmányait nem fejezte be, hanem műszaki technikumot szerzett fém- és vasipari szakmunkásképzőben, és ennek megfelelő munkát is végzett. Fiatalon halt meg a felszabadulás után tífuszban, amiben a munkaszolgálat alatt betegedett meg, ahova zsidósága miatt vitték el, noha ő is magyar írónak vallotta magát Radnótihoz hasonlóan. Miközben a **munkásréteg nyomorúságait dokumentálja**, olyan szociográfiai hitelességgel, mint Móricz a jobbágyokét, a stílusa túlmutat a realizmuson a szürrealizmus felé először a magyar irodalom történetében (melynek csak a kortárs posztmodern irodalomban jelenik meg a folytatása; míg a szociográfiai vonal kapcsán Lengyel József, Fejes Endre, Moldova György voltak követői). **Egy regénye jelent meg 1930-ban A nagymosoda címmel, és egy novelláskötete 1933-ban, a Szomjas inasok, illetve posztumusz kötet 1957-ből az Egy önérzet története**. Az Est lapok szerkesztője, Mikes Lajos fedezte fel, és indította el az irodalmi pályán, később tanácsadó támogatója volt Déry Tibor, aki a Befejezetlen mondat írása közben olvasta szövegeit, és húzásra biztatta. **Gelléri 1933-ban kapott Baumgarten-díjat**.

A film férfi főszereplője, **Pettersen István az 1934-es „Ház a telepen” című novellában szerepel, a női főszereplő pedig a „Vera” című novellában**, mely a Nyugat 1932/2-es számában jelent meg először. **A „Ház a telepen”-ben nincs neve a zárlatban megjelenő nőalaknak**, csak jelzi alakja, hogy valamiféle teljesség tud megjelenni a maradékból, hulladékból összetákolt kalyibában, bár csak pillanatnyi, mert a csattanó az, hogy elkergeti őket a telep tulajdonosa. A filmben Törőcsik Mari alakításában ennél bonyolultabb, mélyebb a nőalak helyzetének, sorslehetőségeinek és a kapcsolatnak a bemutatása. Vera a novellában egy hangszerüzletben dolgozik, és amikor reggel elkésik, felmond az üzletvezetőnek, Weiszhaupt úrnak. A filmben a gazdag, középkorú férfi viszont ajánlatot tesz a lánynak cserébe, hogy ne rúgja ki, és elviszi egy lokálba, ahol lát egy spanyol táncosnőt. Ezáltal **egy szerelmi háromszög alakul ki, melyben a lány mindenképpen lehetetlen helyzetben van**, hiszen a fiatal, jóképű **Pettersen István a háború után nem tud visszailleszkedni a társadalomba, nincs munkája alkalmi munkákat vállal**. Ez ered a „Szállítók” című novellából, ami a film keretét adja a címmel együtt. **A vasvirág a korlát dísze**, amit egy zongora felcipelésével vernek le a trógerék, és Vera is ott segédkezik. A virágra vonatkozó mondat a lányra vonatkozik: **„Letörtük a virágot, kár érte.”**

A film tetőpontja, amikor mindhárom szereplő egy jelenetben szerepel, melyben több motívum is jelzi a végkifejletet.

A filmhez felhasznált novellák – online is olvashatók

Gelléri Andor Endre: Vera – teljes mű: <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00545/17061.htm>

Gelléri Andor Endre: Ház a telepen – teljes mű: <https://adoc.pub/gelleri-andor-endre-haz-a-telepen.html>

Gelléri Andor Endre: A vén Panna tükre - <https://epa.oszk.hu/00000/00022/00527/16443.htm>

Gelléri Andor Endre: Jamaica rum – teljes mű: <https://mek.oszk.hu/15000/15060/15060.htm#3>

Gelléri Andor Endre: Filipovics és a gigász - teljes mű: <https://mek.oszk.hu/15000/15060/15060.htm#6>

Gelléri Andor Endre: Ház a telepen – teljes mű: <http://mek.oszk.hu/14800/14869/14869.htm#2>

Gelléri Andor Endre: Tánc, Vera naplója – teljes mű: <http://mek.oszk.hu/14800/14869/14869.htm#6>

Gelléri Andor Endre: A szállítóknál – teljes mű: <https://epa.oszk.hu/00000/00022/00500/15564.htm>

Filmelemzés - <https://www.youtube.com/watch?v=2FKNtvuVceU>

MÉDA: A "VASVIRÁG" c. MAGYAR FILM ELEMZÉSE – gondolatok és érzések a remekmű kapcsán...

Két órás szubjektív elemzés – hanganyag.

Történelmi háttér

Mindennapi élet az 1930-as években Magyarországon

- Régi arisztokrácia

Az elit: ide tartozott - részben már származásától függetlenül - a politikai vezető réteg, a földbirtokos- és a pénzarisztokrácia. Más szempontból, de már kezdik ide sorolni a "sztárokat": a felkapott színészeket, írókat, és kisebb mértékben, de a divatos egyéb művészettel foglalkozó személyiségeket. Természetesen ez is nagyon összetett csoport, különböző elemei egészen más életformát folytatnak. A főnemesség (bárók, grófok, hercegek honosított családoknál örögrófok), valamint a magukat honfoglaló ősöktől származtató "de genere" családok tartoztak ide.

- Polgári arisztokrácia

Azok a családok, akik a 19.- esetleg a 20. század során kaptak rangot, sok szempontból különböztek a fentebb említett "régi" arisztokráciától. Ezeknek jelentős része milliommossá lett polgárként kapott nemességet, gazdagsága révén nem egy esetben rögtön bárói rangot (ennél magasabb rangot nemigen). Ezek a bankárból, gyárosból lett bárók nagyrészt idegen eredetűek (ld. Sina Simon), nem ritkán zsidók (pl. a Hatvanyak, Ullmannok), kiknek jelentős része az 1908-1909-es rangadományozási hullám idején lépett elő.

- Középosztály - úri középosztály

Az arisztokrácia életmódja csupán távoli, sokak számára megismerhetetlen álmkép volt. A társadalom többsége számára az igazi, követhető mintát az úri középosztály adta. A korszak jellegzetes kulturális termékei, a regények és a filmek szinte kivétel nélkül ezzel a réteggel foglalkoznak.

Ez talán a korszak legösszetettebb társadalmi rétege. Nehéz definiálni: szinte mindenki a középosztályba tartozott, aki az arisztokrácia és a munkásság-parasztság között létezett. A felső körök alkották a már könnyebben meghatározható "úri középosztály" kategóriát. Ide tartozott a csekély létszámú nagypolgárság, ide tartoztak a köznemesi, vagy esetleg nemességgel már nem rendelkező középbirtokosok, a közalkalmazottak, a magánhivatalnokok, papok, katonatisztek és bizonyos értelmiségi pályák betöltői (jogászok, egyetemi és középiskolai tanárok, mérnökök, orvosok), mindazok, akiket méltóságos, nagyságos, tekintetes vagy nemzeti úrnak szólítottak.

- A kispolgárság

Míg a felső - vagy úri - középosztály lényegében a felső körökhöz számított, a kispolgárság már a társadalom alsó régióiba tartozott. Az alsó középosztályba tartoznak a kisiparosok, kiskereskedők, vasúti- illetve államapparátus-beli altisztek, alacsonyabb rangú alkalmazottak, és egyes értelmiségi pályák betöltői: általános iskolai tanítók, házitánítók, óvónők, ápolónők, bábaasszonyok.

Ezt a réteget részben szerényebb anyagi helyzete, másrészt eredete, hagyományai, műveltségi foka, és a mindennapi élettel szemben támasztott igényei különítették el az úri középosztálytól. Csak a tanítók végeztek közülük felsőbb iskolát. A tanítók esetében kissé bizonytalan a besorolás: néha a felsőbb középosztályba sorolják őket, pontosan iskolai végzettségük okán. A "nemzet napszámosának" lenni azonban már a 30-as években sem jelentett nagy presztízst, sem nagy jövedelmet.

- Városi alsó rétegek

Ide tartozik a házicseléség, az alacsonyabb rangú magánalkalmazottak (kereskedősegédek, inasok, kifutófiúk, kocsisok, varrónők, mosónők, házmesterek, stb.) az ipari munkásság, melyen belül elkülönül a jól fizetett szakmunkásság, illetve a betanított munkások, segédmunkások rétege, melynek életszínvonala sokszor közelít a nincstelen szegényekéhez. A munkanélküliek is jórészt ebbe a rétegbe sorolhatók. A szociográfiák jórészt a nagyipari munkássággal foglalkoztak, azt a téves látszatot keltve, mintha ez a csoport volna ennek a rétegnek a vezető ereje. Ez talán Budapestre, és egy-két ipari körzetre (bányavidékre) igaz, ám az ország nagy részében a réteg többi eleme dominált, elsősorban a cseléség.

- Parasztság

A parasztsághoz tartoztak a gazdag, már polgári színvonalon élő középbirtokos parasztok, a különböző méretű telken gazdálkodók, a zsellérek, végül a nagybirtokon dolgozó cselédek, és legalul az időszakos bérmunkás summások, kubikusok. A városi házicseléség jelentős része a szegény parasztok leányaiból kerül ki, akik kelengyéjük összegyűjtése érdekében vállaltak pár évig cselédmunkát, majd vagy férjhez mennek valami altiszthez, alkalmazotthoz, vagy elzüllöttek és prostituálttá lettek, vagy hazatértek falujukba, és visszatagozódtak a paraszti társadalomba.

A parasztságon belül az volt a nagy vízvonal, hogy kinek volt saját jogon földje. A földdel rendelkezők nagy részének tulajdonában volt egy földdarabka, egyre többen voltak azonban a haszonbérletiek is, akik ezért igyekeztek piaci termeléssel foglalkozni, elsősorban kertészkedéssel.

A mindennapi élet egyes tevékenységei:

- Mosás	- Takarítás
- Szappanfőzés	- Divat
- Mosogatás	- Szépségápolás

Politika, gazdaságpolitika az 1930-as években:

- A két világháború közötti Magyarország hivatalos politikájának fő célkitűzése az 1920-as trianoni békeszerződés revíziója és a külpolitikai elszigeteltségből való kitörés volt, ennek érdekében olasz, majd német segítséget remélt.
- 1927-ben bevezették az új valutát, a pengőt.
- A Bethlen-kormány tevékenységének köszönhetően az ország gazdasága stabilizálódott, 1929-re számos területen túlszárnyalta az utolsó háború előtti év (1913) teljesítményét, ugyanakkor azonban a gazdaság külföldi tőkén nyugodott. Az ország adóssága megnövekedett.
- Klebelsberg Kuno akkori oktatás- és vallásügyi miniszter forradalmasította a magyar oktatást, iskolákat és könyvtárakat létesített. Szinte teljesen felszámolta az analfabetizmust. Külföldön magyar kulturális intézeteket létesített és magyar ösztöndíjasokat küldött egyetemi tanulmányaik elvégzésére.
- A válságból Gömbös Gyula dinamizmusa és 95 pontból álló Nemzeti Munkatervét tűnt kiútnak, így Horthy régi harcostársát, a diktatórikus ambíciókat dédelgető, feltétlenül olaszbarát politikust tette meg miniszterelnöknek (1932–1936).
- A pénzügy tekintetében az is megkönnyítette a kormány dolgát, hogy 1932 nyarán a Lausanne-ban megtartott konferencián Magyarország jóvátételi kötelezettségeit eltörölték.
- Gömbös a kapcsolatok erősítésére törekedett Németországgal és Olaszországgal, valamint 1934-ben felvette a kapcsolatot a Szovjetunióval.
- Jobbratulódás – Darányi Kálmán kormányának (1936–1938) már nemcsak a nácik, hanem a magyarországi támogatóik, a különféle nyilas és nemzetiszocialista mozgalmak fenyegetésével is meg kellett birkóznia.
- Imrédy Béla, a Darányit követő miniszterelnök (1938–1939) – bár a létező mozgalmaktól és pártoktól külön úton – a szélsőjobb irányába sodródott. Az eseményeket nyugtalanul figyelő Teleki–Bethlen–Horthy-csoport végül 1939-ben leváltotta a német érdekeknek megfelelően politizáló miniszterelnököt. Magyarozatként azt hozták fel, hogy egyik dédszüllője zsidó származású. A sors fintora, hogy épp Imrédy alatt fogadták el az első zsidótörvényt, mely vallási alapon maximálta az egyes értelmiségi pályákon a zsidók létszámát, illetve ekkor terjesztették be a másodikat, ami már nemzetiségi alapon szigorította az előző intézkedést.

Ötletek a filmnézés előtti, felvezető beszélgetéshez

Miután röviden ismertettük, hogy mikor készült és mikor játszódik a film; továbbá, hogy kinek az alkotását, mely színészek főszereplésével nézhetjük meg; valamint kinek az írásai alapján készült film; utána bevezető, ráhangoló kérdéseket lehet feltenni a közönségnek:

- Ismerjük-e Gelléri Andor Endre munkásságát, életét? Olvasott-e valaki tőle regényt vagy novellát?
- Ismerünk-e még Herskó János által rendezett filmet?
- Milyen filmben láttuk még szerepelni Törőcsik Marit?
- Milyen filmekben szerepelt még Avar István? Láttunk-e filmet, amiben Avar István játszott?
- Mit tudunk a két világháború közötti Magyarországról?

- Az elvesztett I. világháború és a trianoni békeszerződés milyen hatással volt hazánkra?

Ötletek a filmnézés utáni beszélgetéshez

A film megnézése után több irányba is lehet a beszélgetést irányítani. Mindig a nézők érdeklődési körétől, aktivitásától függően lehet az alábbi kérdésköröket megbeszélni:

- Mi jellemzi a nő karaktereket a filmben?
- A férfiak helyzete milyen a film alapján?
- Milyen eszközökkel mutatja be a film a gazdagságot és a szegénységet?
- A három főszereplő (Czink Vera, Pettersen István, Weiszhaupt Jenő) milyen viszonyban vannak egymással?
- Az alábbi tárgyak milyen jelentőséggel bírnak a filmben, mit szimbolizálnak: vasvirág, tükör, kétszemélyes vaságy, irodában lévő táncoslányos-óra?
- A film zárójelenete lebegteteti, hogy István a jövőben visszakapja-e Verát. Hogyan folytatódhat a történet?

- Mi jellemzi az 1930-as évek Magyarországot?
- Milyen társadalmi rétegek jelennek meg a filmben? Kik éltek az akkori Budapesten?
- A szereplőket milyen társadalmi rétegbe lehet besorolni?
- A tánc milyen formában jelenik meg a filmben?

1. **Ki rendezte a Vasvirág című filmet?**
 - a. Várkonyi Zoltán
 - b. Herskó János
 - c. Bán Frigyes

2. **Mikor forgatták a Vasvirág című filmet?**
 - a. 1938
 - b. 1948
 - c. 1958

3. **Mikor játszódik a Vasvirág című film?**
 - a. 1930-as éves
 - b. 1940-es évek
 - c. 1950-es évek

4. **Hol játszódik a történet?**
 - a. Újpest
 - b. Ferencváros
 - c. Óbuda

5. **Ki alakítja Czink Verát?**
 - a. Psota Irén
 - b. Törőcsik Mari
 - c. Karády Katalin

6. **Ki játssza Pettersen István karakterét?**
 - a. Bujtor István
 - b. Horváth István
 - c. Avar István

7. **Minek a tulajdonosa Weiszhaupt Jenő?**
 - a. étterem
 - b. mosoda
 - c. szálloda

8. **Mi a foglalkozása Pettersen Istvánnak?**
 - a. kelmefestő
 - b. asztalos
 - c. fuvarozó

9. **Milyen táncot lát Czink Vera, amikor elmegy Weiszhaupt Jenővel vacsorázni?**
 - a. olasz
 - b. brazil
 - c. spanyol

10. **Kinek az írásaiból készült a film?**
 - a. Gelléri Andor Endre
 - b. Móricz Zsigmond
 - c. Kosztolányi Dezső

(Megoldókulcs: 1-b, 2-c, 3-a, 4-c, 5-b, 6-c, 7-b, 8-a, 9-c, 10-a)

A KönyvtárMozi foglalkozásra való felkészülést segítő, valamint a film témájában megjelent dokumentumok listája

Válogatás Gelléri Andor Endre regényeiből, novelláiból:

Gelléri Andor Endre: A nagymosoda

1930 őszén kezdte közölni regényét a Magyar Hírlap, könyv alakban 1931-ben jelent meg, a Pantheon sorozatában, Kassák és Márai modern regényei mellett. Realizmus és ábránd sajátos övezete ez. A mosoda agyonhajszolt nőrabzolgáinak, illetve a basáskodó művezetőnek „kegyetlenül valós” rajzába otthonosan illeszkednek be az olyan, szinte mesebeli figurák, mint Angelov, a megaláztatás elől a halálba menekvő kelmefestő, vagy Tir, a nagyszívű és gyermeklelkű fűtő, aki Kínába készül, harcolni a forradalomért... Legendás a befejezés is: a tőkés iszonyatos bűnhődése iszonyatos bűneiért. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre összegyűjtött novellái I-II.

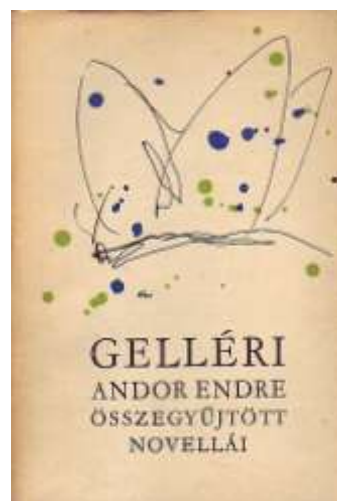
A harmincas évek Magyarországnak lelkiállapotáról, hangulatáról kevesen tudnak olyan jellemzőt és lényegesen mondani, mint Gelléri Andor Endre. Novellái szívszorítóan költői vallomások egy távoli korról, távoli világról.

Valami ősi meseszöví készség, valami bibliai-mítoszi, rafináltan elbeszélő báj, újszerű, meghatott líra hatja át írásait.

Mindez a báj és kedvesség igazi hitelét, otthonosságát a nehéz életű kisemberek világában leli meg. S a vádat emelő, igazságot sürgető indulat heve is sokszor ott lappang – a játékos derűben.

Mert a kor, amely annyi más társával, a magyar szellemi élet annyi nagy képviselőjével és ígéretével Gelléri Andor Endrét is elpusztította, kegyetlen kor volt, kultúrát és művészetet gyűlölköző kor. S Gelléri éppoly szenvedélyesen tagadta meg ezt a kort, mint a haladás, a humanizmus többi harcosa világszerte. Nemcsak mártírsorsa biztosítja helyét a fasizmussal szembeszegülők között, hanem egész írói és emberi magatartása, életműve. Életműve csonkán maradt – és mi teljesnek érezzük. Beteljesülést nyújtott, mielőtt még teljességet ígérhetett volna. Remekművet alkotott, mielőtt végleg beléfojtották a szót.

A kötet az életmű legjelentősebb részét – összegyűjtött novelláit tartalmazza, az eddigi legnagyobb teljességben. (www.moly.hu)

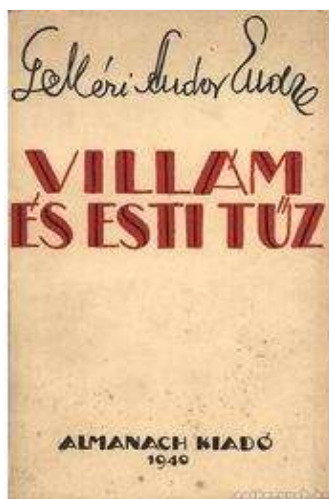
Gelléri Andor Endre: Válogatott novellák

Gelléri Andor Endre (1906-1945) világa maga az élet: vaskos valóság és éteri álmom keveredik benne. Kosztolányi szavaival – ez a tündéri realizmus.

Tartalom: Füst Milán: Emlékezés..., Hűvösvölgyi nászutasok, Kaland, Dal a női szívről, Vallomás, Asztalosok kezében, Halászlé, Két mázsa, Homály, Ház a telepen, Hold utca, Egy asszony, Találka előtt, Szomjas inasok, Részegen, Csönd, Meztelenül, Georgi, a borbély, Négykézláb, Óriások, Kék kendő, Nyári vacsora, Pandoleon, Kellemetlen emlék, Hűtlen macska, A kékszemű lány, Júliusi emlék, Álomszűz, Álomhalott, Menekülés, A kereszten, Kisgerezdek, Selyemruha, A szállítóknál, Facipő, Villám és esti tűz, „Gelléri úr!”. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Jamaica rum

A kötet Gelléri Andor Endre legszebb, legemlékezetesebb novelláit tartalmazza, olyasféléképpen, ahogy maga az író tervezte egyszer: mintha „nagy távolságokban”, novelláról novellára haladva egész „életregényt” szövegetett volna „sok letörés árán”, de „a teljes kifutás boldog fáradsalmát” áhítva; ahogy az első, gyermekien őszinte, naiv és lázas vallomásoktól eljutott – a harmincas évek nagy ciklusán át – kései, ragyogóra csiszolt „szonátáinak” üveghangjáig: az egymással felelő életképek, költői látomások, abszurd helyzetek varázslatos homályáig, amelyek mögött hányatott életének megrázó eseményei húzódnak meg. (www.moly.hu)

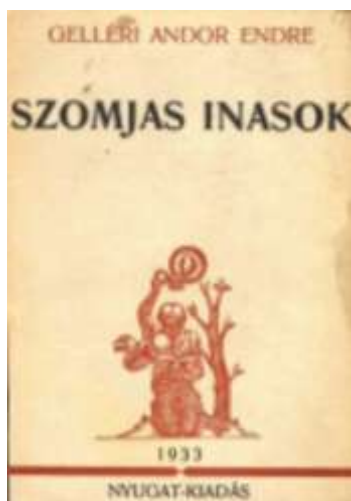
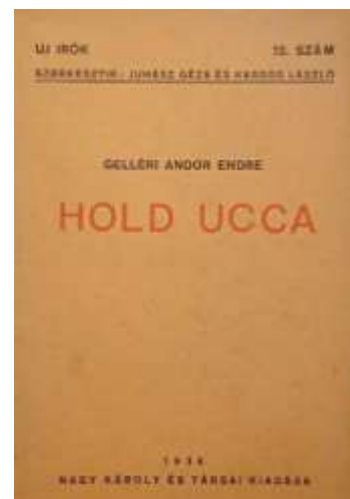
Gelléri Andor Endre: Villám és esti tűz

Az 1940-ben Almanach Kiadó által kiadott kötetben az íróról található portrét Berény Róbert készítette.

Tartalom: Villám és esti tűz, Ifjúsági számár, Jamaica rum, Óriások, Kék kendő, Filipovics és a gigász, A vámraktárban, Hamis pénz, Pirók, Matyika, Mufics, Ötven, A fűszeresnél, A vasutas házban, A kereszten, Georgi, a borbély. (www.regikonyvek.hu)

Gelléri Andor Endre: Hold ucca

Nagy Károly által, 1934-ben kiadott könyvben szereplő novellák: Ház a telepen, Egy asszony, Elmúlás, Ötös, Tánc, Vera naplója, Üvegház, Találkozás száz évvel, Hold ucca. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Szomjas inasok

Gelléri első novelláskötetének tizennégy írásában különféle városi munkások szerepelnek, akik egyszerre gyűlölik és szeretik az anyagot, amellyel dolgoznak. „A szállítóknál” című elbeszélésben egy hatalmas, betonfenekű kasszát kell néhány munkásnak felcipelnie a második emeletre, gyürkőznek, káromkodnak, és mire végeznek és megkapják a szerény fizetséget, mindannyian csak aludni tudnak.

A „Szomjas inasok” három szereplője kirándulni indul, de a nagy melegben nem visznek elég vizet, és mikor végre találnak egy házat, csak pénzért kapnának inni, de pénzük sincs. Elkeseredésükben a földre rántják a természetes asszonyságot, ám a nő testisége láttán mindhárman rávetik magukat és – csókolgatni kezdik. A fiatal életerő jellegzetes vonása Gelléri első novelláinak.

Az író azonnal elismeri a kritika, a Nyugatban Kosztolányi ír első novelláskötetéről: „Micsoda gazdagság és változatosság, a lehetőségek milyen szép ígérete s a művészi eszközök milyen kemény kezelése. Költő ez a fiatalember és művész is. Ha valaki naturalistának nevezi, nyíltan szemébe nevet. Nála a valóság csak ugródeszka. Képzeteiből alkot. Ahhoz, hogy egy szállítómunkást megformáljon, több képzelet kell, mint bármi holdbéli ábránd kimódolásához. Tündéri realizmusa fölött könnyűség és fényesség lebeg.” (www.moly.hu)

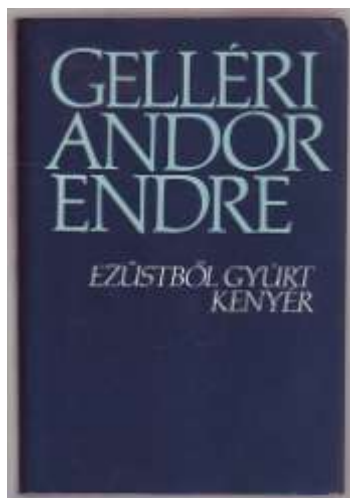
Gelléri Andor Endre: Egy önérzet története

„Ha van elütő látású szem, a naturalistáé és a meseköltőé bizonyára az. A nyers illúziótlanság világa az egyiké, a csupa-illúziók varázskertje a másiké. De íme, ez a kétfajta szem most egyetlen arcból ragyog elő. Gelléri Andor Endre a jobb szemével egyebet se lát, mint fenekedő mészároslegényeket, durva napszámosokat, facér munkásokat, nyomort, pincét, műhelyek gőzét – «naturát»; a bal szemével pedig ezt az egész naturalista világot tündéri fátylakba látja, öltözteti, a levegőbe emeli s ott ringatja, mint egy mesét, egy álmot. A legérdekesebb stílusjelenség, stílusbravúr ez. Primitív népek életérzésében, látásában van így együtt az érdes valóság s a képzelet arany játéka.” (Kardos László)

„Egyszóval költő ez a javából. Nem megfigyelő, hanem álmodó. Álmodok a valóságról: így lehetne talán legjobban megközelíteni ezt a folyamatot, amely benne végbemegy. Ő nem ceruzával a kezében jár a kocsmákba, nem valószínű, mert hiába is menne. Mert nem abból áll ő, nem megfigyelésből, ha figyel is. Neki egészen másirányú álmokra van szüksége, hogy amit látott, életre keljen benne, minthogy a teremtés nála nem abban a síkban van, mint a világ, mások a pólusai. S bár olykor az

álma megtévesztésig közel jár ahhoz, amit valóságnak nevezünk, de aztán el is kanyarodik tőle hirtelen, felcsap valahova, ahol még sohasem járt ember előtte.” (Füst Milán) (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Ezüsből gyúrt kenyér

"Gellérit költőnek érezzük elsősorban, mert novelláit újszerű, meghatott líra hatja át. Ha valakinél, úgy őnála olvad át igazán költészetbe az elbeszélés. Elbeszélései valóságos kis novellaköltemények, friss zenedarabok, szonatinák – a próza határait az író szüntelenül átlépi, Őt is megihlette a játékoságnak, a szürrealista látásnak az az áramlata, mely a harmincas években az egész európai irodalomban annyi izgalmat kelt. De nyugati íróársaitól eltérően Gelléri a szegények világában játszatja le a maga tündérajátékait...

Az ő tündérajátéka alatt ott bujkál valami, amit nem leplezni akar, hanem inkább költőivé és meghatóvá, szívszorongatóvá és megrendítővé emel: ott lappang a nyomor, a nélkülözés, a kenyérgond, a létbizonytalanság valósága. Ez a lappangó motívum kapcsolja őt a mi harmincas esztendeinkhez – s ez

különbözteti meg őt a szürrealizmus bármely európai iskolájától.

De nemcsak tündérajátékot mutatott be nekünk Gelléri, hanem egy látomás, egy lázalom részeivé is tett bennünket. Novelláiban szétrobbannak a voltaképpeni történet körvonalai, s némelyik írásában a balladák előadásmódja, éneklő-deklamáló stílusa jut uralomra. Gelléri játékoságában megtaláljuk a vádat emelő, az igazságot sürgető indulat hevét is" – írja Sőtér István. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Hűvösvölgyi nászutasok

Angyalszárnyak suhogását hallotta ki Gelléri Andor Endre első elbeszéléséből felfedezője, Mikes Lajos – s csakugyan angyali küldött jelent meg személyében e szomorú földön, hogy hasonlíthatatlan, utánozhatatlan hangján jelentse: hogy s mint éltek a huszadik század húszas, harmincas éveiben Magyarországon, annak is a fővárosában és még közelebbről Óbudán a szegények, a megnyomorítottak és megszorítottak, munkások és munkanélküliek. Egyszerű történeteket mondott el nehéz életű emberekről, igazat beszélt, igazul, és mégis úgy, mintha mesét mondana: az ő utcáin álomszellő seper végig, a porban heverő cserepek drágakőként szikráznak, és az este úgy jár, mint a kéményseprő. Írói világának minden kövét és szegletét ezerszer bejárta, örömét-keserűségét saját bőrén érezte, hőseinek minden mozdulását belülről és meghittten ismerte, és a teljes azonosulás, teljes együttérzés alapállásából ábrázolta – egyre zengőbb, gazdagabb, színesebb hangon, egyre szigorúbb fegyelemmel, egyre mélyebben és teljesebben, ahogy előbbre és feljebb jutott pályáján. De azért mindvégig ugyanazon a hangon szólt, s ugyanarról a világról, mint legelső novelláiban. Lázítóbb és lázadóbb az indulat, komorodnak a színek, ahogy kívül a valóság, mégis mindig ott villózik a novellák minden során az a sajátos, tündéri fény, költészet és képzelet játszi visszfénye, ami a magyar és a világirodalomban egyaránt mindenki mástól megkülönbözteti Gelléri Andor Endrét, a szegény emberek szomorú életének angyali költő-krónikását. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: A szerelmes ágyfestő

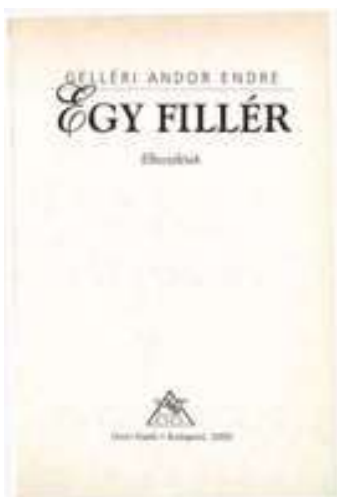
Az író válogatott elbeszéléseit tartalmazza a kötet. Gelléri igazi novellista volt, ezt azért is lényeges hangsúlyozni, mert a mai érdekes és színvonalas magyar széppróza éppen a kisprózában szűkölködik. A könyvből megismerhetünk egy alig több mint húsz évig tartó pálya ívét.

A kötetben található elbeszélések: A doktor úrnál; Beszélgetés; Munkám akadt; Egy fillér; Csönd; A szállítóknál; Messzeség; Zsíros kenyér és alma; A szakácsnő kegyében; Szövőlegény; A kulcs; A csákányos; Birkózó mészárosok; Kikötő; A szerelmes ágyfestő; Vera naplója; Hűtlen macska; Farsang; Nyitás; A vándor; Pirók, üvegkalapáccsal; Varázsló, segíts!; Parázs; Élet; Részegen; Halhatatlanság; Facipő; Villám és esti tűz; Találkozás száz évvel. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Tréfa, csillagok

Gelléri Andor Endre csodagyerekként tűnt fel a húszas évek elején, és a csodagyerek beváltotta felfedezőinek reményét: a legmelegebb hangú kritikák jelentek meg róla a legigényesebb kritikusok tollából. A köztudat Kosztolányi Nyugatban megjelent cikkét tartja számon, amelyben nevet adott Gelléri ábrázolásmódjának: „tündéri realizmus”. Noha nem Gellérről jelenik meg a munkástatematika a XX. századi magyar prózában, de eredeti látásmódjával itt is, sőt elsősorban itt hozott újat: életművének számban és súlyban legjelentősebb része a proletárok világát örökítette irodalomba. Természetes hát, hogy „tündéri realizmusát” munkásfiguráiban is érvényesíti.

Olyan pillanatképei a proletáréletről, mint a Húvösvölgyi nászutasok, az Ifjúsági vagy a B, méltóan sorakoznak Móricz Zsigmond megrázó falusi tudósításai vagy a Csibe-novellák a Kiserdei angyalok mellé. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Egy fillér

„Micsoda gazdagság és változatosság, a lehetőségek milyen szép ígérete s a művészi eszközök milyen kemény kezelése. Költő ez a fiatalember, és művész is. Ha valaki naturalistának nevezi, nyíltan szemébe nevet. Nála a valóság csak ugródeszka. Képzeletéből alkot. Ahhoz, hogy egy szállítómunkást megformáljon, több képzelet kell, mint bármi holdbéli ábránd kimódolásához. Tündéri realizmusa fölött könnyűség és fényesség lebeg.” (Kosztolányi Dezső) (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Varázsló segítség

„Tündéri realizmus” – írta Kosztolányi Dezső a húszas években feltűnt ifjú novellista műveiről. Álom és valóság vegyült ezekben az apró gyöngyszemekben, vágy és realitás feleselt bennük, s ahogy esztendőkön át sorjázta rövid rajzai, karcolatai, novellái, úgy bontakozott ki belőlük a „költő” egyre gazdagabb világa: Óbuda szegényeié, képfestőké, munkásoké, szegény, esett hivatalnokké, ifjú szerelmeské, káprázó szemű, könyvre, kultúrára szomjas fiatal entellektüeleké. Gellérit férfikorában ragadta el a halál, nem volt még negyven esztendő sem, amikor a fasizmus poklában, távol hazájától elpusztult. Műve azóta a magyar novellairódalom klasszikusainak sorába emelkedett, s ideje volt, hogy folyóiratokban, napilapokban lappangó műveivel is megismerkedhessen az olvasóközönség. Jelen kötet százegynéhány elbeszélést közöl, közöttük félszáz, eddig kötetben meg nem jelent, kéziratos vagy lapokban bujkáló novellát ad közzé. S ezek az új elbeszélések lényegesen változtatják meg az íróról alkotott eddigi képünket. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Femicska csókjai - Kiadatlan elbeszélések, dokumentumok, visszaemlékezések

Nyolcévesen kamasz kislányok szexuális játékszere, tizenegy éves korában idős zenetanárnő szeretője, két év alatt harminc (!) munkahelyen dolgozott, megismerte a mélyszegénységet, s Kosztolányi szerint a tündéri realizmus páratlan művelője. Alig 130 elbeszélése, egy regénytöredéke és egy megnyirbált önéletrajza maradt ránk, de még 40. életévét sem érte meg, amikor a fasiszta barbárság elpusztította az írózenit. Az itt bemutatott 26 ismeretlen írása és a róla szóló emlékezések, tanulmányok kiegészítik és gazdagítják életművét, illetve az íróról való ismereteinket.

A felfedezett írások között találunk humoreszket, szociográfiai riportot, igazi tündéri realista novellát, hátborzongató horror-históriát, szalon-elbeszélést, nosztalgikus gyermekkori történetet, a mélyszegénység naturalisztikus ábrázolását, szerelmes románcot, azaz révükön az írói karakter teljes színkálája jelenik meg az olvasó számára.

A kötet második részében többek között Déry Tibor, Zelk Zoltán, Fodor József, Szabó Magda, Bálint Tibor, Jókai Anna, Hajdú Ráfi Gábor írásait olvashatjuk és egy tudományos megközelítésű tanulmányt Palkó Istvántól. A feltalált írások huszonöt lapban jelentek meg, s nem lehetetlen, hogy újabb írások is előbukkannak. (www.moly.hu)

Gelléri Andor Endre: Álomkószálása

Novellagyűjtemény attól a prózaírótól, akinek stílusát kortársai a „tündéri realizmus” – ellentmondó szerkezettel – jellemezték.

Gelléri írásművészete a novelláiban érte el a legmagasabb szintet, a hétköznapi költészetét fedezte fel. Hősei a társadalom periferiáján élő kisemberek, szállítómunkások, munkanélküliek, csavargók, lumpenproletárok, akikkel mindennapos kapcsolatban állt. (www.moly.hu)

Válogatás Magyarország történetét bemutató könyvekből:

Gyáni Gábor: Hétköznapi élet Horthy Miklós korában

A Corvina Kiadó sorozata, amely a hétköznapi élet eseményein keresztül ismerteti meg az emberiség történetével, a világtörténelmi témák mellett eredeti művekben dolgozza fel a magyar történelem fontos korszakait. A Kádár-korszakot bemutató kötet után Gyáni Gábor történész könyve a Horthy-korral, a két világháború közötti időszak hétköznapijaival foglalkozik. **A kiadvány az 1919-től 1945-ig tartó, mintegy 25 éves korszak köznapi életét tekinti át**, színes képet adva ezen időszak munka- és életkörülményeiről, lakóhelyeiről, közlekedéséről, sajtóéletéről, családi körülményeiről, divatjáról, testápolásáról, táplálkozásáról, bűnözéséről, kultúrájáról, ünnepeiről és sok egyéb témáról. A szöveget korabeli idézetek és nagyrészt eddig publikáltan fotók gazdagítják. (www.moly.hu)

Csapó Katalin · Karner Katalin: Budapest az egyesítéstől az 1930-as évekig

Tartalom: I. A világváros kialakulása 1. Történelmi háttér 2. Kereskedelem 3. Modern iparés pénzpiac 4. Népesedés és polgárosodás II. Közlekedés 1. Vasút és hajózás 2. Fővárosi tömegközlekedés III. Városrendezés, városépítészet 1. Városfejlődés 2. Városépítészet IV. Idegenforgalom 1. Eseménytörténet-kronológia 2. Budapest fürdőváros 3. Válogatás korabeli baedekerekből V. Vendéglátás 1. A magyar konyha kialakulása 2. Szállodák 3. Cukrászdák 4. Budapest a "kávéházak városa" VI. Nagyvárosi kultúra és szórakozás 1. Bepillantás a szórakoztató zene világába 2. Színházak és mozik 3. Mulatók, bárók, orfeumok, kabarék (www.moly.hu)

Romsics Ignác: Magyarország története

A rendszerváltozás óta, amely új korszakot nyitott a magyar történelemben, Romsics Ignác vállalkozott először arra, hogy Magyarország történetét a kezdetektől napjainkig, egy kötetben áttekintse. A több mint 600 oldalas nagy ívű munka öt fejezetben – közérthetően és olvasmányos stílusban – tárgyalja a magyar történetet. Az első fejezetben a magyar nép kialakulását és Kárpát-medencei megtelepedését, illetve az ezzel kapcsolatos teóriákat foglalja össze a szerző. A második tárgya a középkori magyar királyság története, majd a harmadik fejezetben a török invázióról, az ország három részre szakadásáról, és a három politikai egység eltérő fejlődéséről olvashatunk. A negyedik fejezet időhatárai a 18. század végétől 1918–19-ig tartanak, az utolsó, **ötödik fejezetben a Horthy-korszakról**, 20. századi két nagy traumánkról: Trianonról

és a holokausztról olvashatunk, majd tovább lépve az államszocializmusról, illetve a szovjet megszállás koráról és az elmúlt negyedszázadról esik szó. A kötet alapvető rendező elve tehát az időrend, gerince pedig az állam, illetve az állami politika története, ugyanakkor sok szó esik a gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyok alakulásáról, valamint az életmód változásairól is. A szöveghez, amely a tudományos

ismeretterjesztés legjobb hagyományait követi, gazdag illusztrációs anyag (térképek, reprodukciók és fotók), valamint földrajzi és személynévmutató társul. E mű nem az egyes korszakok specialistáinak, hanem a magyar történelem iránt érdeklődők lehető legszélesebb körének készült. (www.moly.hu)

Gyurgyák János (szerk.): Magyarország története képekben I-III.

A szerző az elmúlt évben végigkutatatta a Kárpát-medencei múzeumok (Kassa, Marosvásárhely, Kolozsvár, Pozsony, Debrecen, Keszthely, Budapest kisebb és nagyobb múzeumi stb.) anyagát (fényképek, plakátok, karikatúrák, képeslapok, térképek és egyéb kisnyomtatványok). A képeskönyv újdonsága – a történeti feltárás mélysége mellett –, hogy a hagyományos politikai eseménytörténet mellett hangsúlyos szerepet kapott a magyar társadalomtörténet képi bemutatása. A díszdobozban megjelenő könyv három önálló kötetet tartalmaz: A dualizmus kora; **Magyarország a két világháború között**; Szocializmus és rendszerváltás Magyarországon. A három kötet mintegy 2500 képi dokumentumot közöl igényes kidolgozásban, azaz a képek alkalmasak arra, hogy történeti forrásként használjuk őket. A képi dokumentumokat korabeli szövegek egészítik ki. (www.moly.hu)

Felhasznált irodalom, forrásjegyzék

- Anzdoc - DOCUMENTS PROFESSIONAL PLATFORM - <https://adoc.pub/>
- Arcanum - <https://www.arcanum.com/hu/>
- Digitális Irodalmi Akadémia - <https://pim.hu/hu/dia/>
- Elektronikus Periodika Adatbázis Archívum (OSZK) - <http://epa.oszk.hu/>
- Femina - <https://femina.hu/>
- Filmkultúra, a Nemzeti Filmintézet lapja - <http://www.filmkultura.hu/>
- Filmvilág Blog - <https://filmvilag.blog.hu/>
- Hangosfilm - <https://www.hangosfilm.hu/>
- Kultúra.hu - <https://kultura.hu/>
- Librarius, kortárs kult magazin - <https://librarius.hu/>
- Magyar Elektronikus Könyvtár (OSZK) - <http://www.mek.oszk.hu/>
- MOLY.hu - www.moly.hu
- Nemzeti Filmintézet Filmarchívum - <https://filmarchiv.hu/hu>
- PORT.hu - <https://port.hu/>
- Régikönyvek.hu - www.regikonyvek.hu
- Starity Online - <https://starity.hu/>
- Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára - <http://www.bibl.u-szeged.hu/>
- Színház Online - <https://szinhaz.online/>
- Wikipedia - <https://hu.wikipedia.org/wiki/Kezdőlap>
- YouTube.com - <https://www.youtube.com>

Avar István életrajza - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Avar_István_\(színművész\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Avar_István_(színművész))

Dajka Margit életrajza - <https://starity.hu/sztarok/dajka-margit/eletrajz/>

Érdekességek, kulisszatitkok - <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/film/vasviragok>

Gelléri Andor Endre életrajza - https://hu.wikipedia.org/wiki/Gelléri_Andor_Endre

Herskó János életrajza - https://hu.wikipedia.org/wiki/Herskó_János

Információk a film elemzéséhez - <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/filmek-es-tantargyak/gelleri-andor-endre-novellai-1930-as-evek-hersko-janos-vasvirag-1958>

Köllő Miklós életrajza - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Köllő_Miklós_\(dramaturg\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Köllő_Miklós_(dramaturg))

Mindennapi élet az 1930-as években Magyarországon - <http://www.bibl.u-szeged.hu/ha/eletmod/index.html>
Pethes Sándor életrajza - https://hu.wikipedia.org/wiki/Pethes_Sándor
Politika, gazdaságpolitika az 1930-as években - https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarország_1919-1945_között
Rajz János életrajza - <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/r-775E4/rajz-janos-77680/>
Spanyolnátha - <https://hu.wikipedia.org/wiki/Spanyolnátha>
Szabó Ernő életrajza - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Ernő_\(színművész\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Ernő_(színművész))
Szabó Gyula életrajza - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Gyula_\(színművész,_1930-2014\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Gyula_(színművész,_1930-2014))
Széchényi Ferenc életrajza - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Szécsényi_Ferenc_\(operatőr\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szécsényi_Ferenc_(operatőr))
Törőcsik Mari életrajza - <https://starity.hu/sztarok/torocsik-mari/eletrajz/>
Váradi Hédi életrajza - https://hu.wikipedia.org/wiki/Váradi_Hédi
Várkonyi Zoltán életrajza - <https://port.hu/adatlap/szemely/varkonyi-zoltan/person-1618>
Vasvirág című film ismertetője - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Vasvirág_\(film\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Vasvirág_(film))
Vasvirág, mint szimbólum - <https://hu.wikipedia.org/wiki/Vasvirág>
Vincze Imre életrajza - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Vincze_Imre_\(zeneszerző\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Vincze_Imre_(zeneszerző))

Képek:

Avar István - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Avar_István_\(színművész\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Avar_István_(színművész))
Dajka Margit - <https://starity.hu/sztarok/dajka-margit/eletrajz/>
Filmjelenetek - <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/film/vasviragok>
Gelléri Andor Endre - <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/gelleri-andor-endre>
Herskó János - https://filmvilag.blog.hu/2011/10/19/hersko_janos_1926-2011
Köllő Miklós - <http://www.filmkultura.hu/regi/2002/articles/profiles/kollom.hu.html>
Pethes Sándor - <https://www.hangosfilm.hu/filmenciklopedia/pethes-sandor>
Rajz János - <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/r-775E4/rajz-janos-77680/>
Szabó Ernő - <http://www.mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz24/26.html>
Szabó Gyula - [https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Gyula_\(színművész,_1930-2014\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Gyula_(színművész,_1930-2014))
Széchényi Ferenc - <https://libriarius.hu/2014/05/16/meghalt-szecsényi-ferenc-kossuth-dijas-operator/>
Törőcsik Mari - <https://szinhaz.online/torocsik-mari-halala-miatt-rendkivuli-musorvaltozas-lesz-az-rtl-klubon/>
Váradi Hédi - https://femina.hu/hazai_sztar/varadi-hedi-bessenyei-ferenc-szerelem/
Várkonyi Zoltán - <https://kultura.hu/varkonyi-zoltanra/>
Vasvirág filmlapkát - <https://www.imdb.com/title/tt0052349/mediaviewer/rm1909082112/>
Vasvirág, mint szimbólum - <https://hu.wikipedia.org/wiki/Vasvirág>
Vincze Imre - <https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/v-78466/vincze-imre-786A0/>

A források megtekintésének dátuma: 2022.02.27.